

LA DEMOCRASSIA DIJ NÙMER

a seguida da pag. 1

I'hai por ëd finì ant ël mirin dla polissia (di carabinieri o dla vardia 'd finansa). Còs a na dislo chiel, i peuss avèj fiusa?».

I l'hai pro rëspondùje che chi ch'a l'ha n'idéja a dev ëdcò avèj ël coragi ëd sostenla an pùblich. Ma lorlì a saran-ne andàit a voté?

Esse democràtich a òbli-ga nen al coragi.

E antlora, giusta për parlé 'd nùmer, dëdlà dij coragios ch'a l'han votà, vaire ch'a son coj ch'a son nen andàit a voté për por? E coj ch'a son nen andàit perchè a veulo nen na secession, ma mach dëstachesse da Roma con n'autonomia e 'n federalism genit? E coj ch'a vorerìo s' dëstachesse, ma a chërdo nen ant l'onestà dla Lega?

A sarìo tuti nùmer ch'a sàuterìo fòra da 'n referendum bin fàit e senza mnasse, un referendum che nòst govern democràtich (?) as pija bin vardia d'organisé.

Contut na valutassion a truch e branca a peul porten-e a consideré che apopré na mità dla gent ch'a viv da coste part a 'n n'ha pro ëd Roma e dij sò truschin.

As capiss che la component dla "democrassia

dij formagin" a l'é ancor gròssa, ma a l'é 'ncamin a calé a vista d'euja.

Tant për ciarì, për mi la "democrassia dij formagin" a l'é cola componùda da le pèrson-e ch'a dan sò vot an sla base dla pùblicità televisiva o për l'obediensa a n'idéologia 'd partì ch'a esist pì nen (com'a l'han fàit coj ch'a l'han votà al Mugel) e nen ans la base 'd considerassion gropà a la vajantisa d'un programa second col ch'a dovrìa esse 'l but ëd na democrassia genita.

E, për finì con ij nùmer dla democrassia, parlo-ma 'd Bertinòtti. Nò, nen ëd sò partì e 'd soa possission politìca: costa a

sarìa n'analisi ch'a ciarìa tut n'articòl; i veuj parlé pròpi 'd Bertinòtti. Përchè as sa che Bertinòtti, dëdlà 'd soe convinsion politìche, a l'ha la nòmina 'd pèrson-a onestà e che, 'd conseguensa, a soa denunsia dij reit as peul chërde.

Ebin, Bertinòtti a l'ha onestament diciarà che l'òutr ann a l'ha vagnà pì d'eutsent milion.

A l'é nen ch'a ven-a da na famija 'd finansié, a l'é nen ch'a fasa dë speculassion an borsa, a l'é nen che, a la finitiva, a l'abia d'òutre arzorse; tut sempiament a l'ha a le spale n'onesta carriera d'an-piegà ant un sindacà e 'd fonsionari prima e 'd

secretari peui d'un partì ch'a l'ha apopré 'l tèrdes për sent dij vot dj'italian, e a l'é tut. Na possission mach politìca donca che l'òutr ann a l'ha rendùje eutsent milion.

E fonsionari portaborse e passafeuj 'd sò partì, coma coj ëd j'òutri partì, a son nen a la limòsna.

Prové a an-magineve lòn ch'an costa la gusaja ch'a dis ëd rapresentene e 'd tué nòsti anteresse an nòm ëd na democrassia ch'a j'ampiniss le sacòce a lor e a n'arduv, nojàutri, a la fam!

E 'dcò costi a son nùmer dla democrassia.

Nùmer da cangé.

Ardì piemontèis.

Beppe Burzio

Bòssi e soa armada

ÈL CANTON ÈD NATO LEURÒPA A RIJ PARÈJ

La piomba mortal

Un cioch partì a passa, 'd neuit, dëdnans al camposanto e an trovand la pòrta duverta a intra e a taca a giré da sì e da là.

Un bel moment a va a casché ant 'na tampa pronta për na sepoltura e da lì, s-ciairand mach pì le stèile, a-j pija por e a taca a crijé:

«Aiuto!... Aiuto!...»

N'òutr cioch a lo sent a crijé, a intra 'dcò chiel ant ël camposanto e, an rivand davzin a col ch'a ciama agiut, a varda ant la tampa e a-j dis:

«Cò 't l'has? A l'han robate la càssia?»

Armedi militar

Un colonel dj'alpin, compagnà da 'n capitani, a va a visité ij malavi ant l'anfèrmeria dla caserma.

Èl batajon a l'é a le manovre e 'l colonel a veul rendse cont dl'èspirit ëd còrp dij malavi.

A intra ant lè stansion, as fërma tacà al prim let e a-j ciama al malavi:

«Ti, còsa ch'it l'has?»

L'alpin as buta setà, a fà 'l salut e a-j rëspond:

«Signor coronello, mi i l'hai le moròidi!»

«E che cure ch'at fan?»

«Doe vòlte al di am pituro 'l daré con la tintura d'òdio.»

«E che desiderì ch'it l'has?»

«Èl mè desiderì a l'é col ëd varì an pressa për andé a fé le manovre con ij mè camrada!»

«Brav alpin! Capitani, ch'a pija nòta! Pen-a che sto fieul a l'é varì, i-j doma quindes di 'd licensa.»

Èl colonel a va tacà al second let e 'dcò lì a-i é n'alpin ch'a l'ha le moròidi.

Èdcò a chiel a-j pituro 'l daré doe vòlte al di con la tintura d'òdio e sò desiderì a l'é col ëd varì an pressa për andé a le manovre.

A smija nê schers, ma tuti coj alpin a l'han le moròidi.

Mach l'òltem, quandi che 'l colonel a-j ciama còsa ch'a l'ha, a-j dis:

«Mi i l'hai tanta mal a la gola...»

«E che cure ch'at fan?»

«Am pituro la gola doe vòlte al di con la tintura d'òdio.»

«E tò desiderì, col ch'a l'é?»

«Che për mi a cangio 'd penel!»

Nato Canin

ÈL CONTRAPASS

Ès meis ël contrapass a l'é sgnor. Bin tre litre longhe e an-portante a son rivane da tre letor

passionà da le question che Assion Piemontèisa a àussa, an merit a la politìca e a la coltura,

ch'a rësguarda nòsta terra. A son litre 'd letor nen mach passionà, ma 'dcò preparà e savant.

A son litre 'd cost tipo ch'an piasèria arseive tuti ij meis, perchè a l'é mach con ël confront ëd

j'idéje ch'as peul rivesse a darzultà utij për nòsta gent. Senza conté ch'a son litre coma coste ch'a

fan chërse 'l peis sossial ëd nòst giornal.

B.B.

TENTASSION FOLCLORISTICHE E TÙA DLA LENGHA

La riflëssion su nòsta lenga e soa tùa a l'é, giustament, n'aspet an-portant dël giornal.

I vorerìa di «èd nòst giornal» perchè i penso che "Assion Piemontèisa" a sia l'ùnica publicassion ch'a s'antèressa për dabon ëd lòn che, a rësguard dël piemontèis, a m'antèressa a mi: lòn ch'a-i vant(r)ìa fé për la lenga. Ant l'òltem nùmer (èl 9 dl'ann 4), l'articòl ëd Claudi Re "Për piasì parloma piemontèis" a l'ha fame vni veuja 'd di la mia.

J'osservassion ch'i farai a veulo nen esse na critica a l'autor e gnanca al (cit) mond dij "piemontesista".

I penso mach che, forse, a-i sia dabzògn ëdcò 'd critiche "da fòra" (da fòra dël mond dij piemontesista) për andé anans.

I dirai sùbit che 'l contnù dl'articòl a l'é bin antèressant. La stòria dl'origin ëd "bagné 'l nas" i la savia nen, e gnanca che 'l bujì a l'é nen ël "lesso" italian. Mè pro-

blema a l'é pitòst: lòn ch'a-i intra tut sossì con la tùa dël piemontèis? La rispòsta im la dago bele daspèrmi: dësfende 'l piemontèis a l'é 'dcò dësfende la coltura, le tradission, ij valor e via fòrt.

Për contra mi i diso che dësfende na lenga (e nen mach ël piemontèis) a veul nen di sempe dësfende la coltura. E 'dcò ch'a vanta fé motobin d'atension a gropé tròp ès-ciass lenga e coltura: i podrìo pèrdje tute doe.

E, tant për provoché, i gionto: la musica piemontèisa a sarà tan bela, ma a mi am pias motobin ëd pì 'l "rock 'n roll". Le poesie an piemontèis a son delissiose e ij concors literari a son an-portant, tant an-portant per la tùa dla lenga che nòsti (nòsti?) governant, ch'a-j pias esse "an prima linea" për la coltura, chèich sòld a lo smon-o fin-a.

Ma mi... mi i son mach sigur ëd na còsa: che s'i voroma për dabon la fin dël piemontèis la stra pì sicura e

drita a l'é pròpi cola 'd socé (an nòsta testa e peui an cola dj'òutri) ël piemontèis con ël "bel temp antich", ël mond ëd na vira, le tradission, ij proverbi, le manere 'd di, e anans parèj. An sta manera i l'avroma trasformà na lenga ant un bel camp dë studi (për ij sociòlogh e j'etnòlogh) e an folclòr (për tuti j'òutri), ma ij piemontèis d'ancheuj e 'd doman dël piemontèis, giustament, a voreran pròpi pì nen sentne parlé.

I soma tuti pì che convint che 'l piemontèis a l'é na lenga (almeno lòn...), ma a vanta mai dësmentì che 'l piemontèis a l'é 'dcò un dialet, për la sociolenghista, perchè a l'é considerà 'n dialet da coj ch'a lo parlo. E la literatura a-i intra për gnente: ël provensal a l'ha na literatura motobin pì granda (? ndr.) che 'l piemontèis, ma a resta 'n dialet (sempè sociolenghisticament).

Për contra 'l catalan a l'é na lenga, perchè a l'é arconos-

sù coma na lenga da l'èstat, ma, dzortut, dai catalan midem. E se nòst problema a l'é trasformé un dialet ant na lenga (për tuti, e nen mach për noiàutri), a vanta avèj ciarì ij mojen pì giust, ma 'dcò ij but e le conseguense 'd nòsta assion.

A 'sta mira 'l dëscors as mës-cia con col dj'inissiative da "porté anans" (coma ch'a diso j'italian): tuti i soma content ëd la neuva lege regional (la n. 69 dël 21 ëd magg '97, tant për capisse) Ma a vanta 'dcò fé bin atension a pensé che le scòle a peulo esse la ciav për cangé la situassion lenghistica d'ancheuj a pro dël piemontèis.

L'esperienza an mostra che propon-e (ma 'dcò ampon-e) na lenga ant le scòle, fé condòsse soa literatura e via fòrt, a dà pòchi arzultà. Èl cas dj'irlandèis a l'é significativ: a l'era motobin pì parlà quand che l'Irlanda a l'era na colònia anglèisa che al di d'an-

cheuj. Pì l'èstat as dasia da fé për l'irlandèis e a 'mponìa l'irlandèis ant le scòle, meno j'irlandèis a parlavo soa lenga. Un bel di a l'han capì che l'irlandèis a l'era socià, da j'irlandèis midem, con ël passà e nen un passà dij pì bej: esse pòver, avèj nen pro 'd travaj, ma pì che pro 'd masnà, emigré e via fòrt.

E antlora tuti j'irlandèis a j'ero orgojos ëd soa lenga (ël simbol ëd la nassion...), ma peui quand ch'as tratava 'd mostéjla ai fieuj, a-j parlavo an anglèis (a bzognèra pro che almen lor a l'abio n'avni, nò?...)

Ancheuj meno dël 10% dj'irlandèis a parla irlandèis coma prima lenga. L'arzigh a l'é pròpi col ëd gropé passà e lenga.

Mi i veuj che an Piemont as parla an piemontèis, ma un piemontèis dl'avni, un piemontèis ch'a sàpia parlé 'd computer ant j'ufissi, e nen mach ëd bocin ant le stalle. E l'idéja che 'l piemontèis a sia na lenga mo-

derna a la da nen la scòla, gnanca s'i podèisso ampon-e 'l piemontèis, an-maginomse mach ij crij: «I vorereve pa ampon-e 'l piemontèis?!» (As dëschourvo tuti liberaj an si cas-sì, ma nì a mi n' ai mè a l'han mai ciamane 'l pèr-mess për mostene l'italian e la matematica o ampinine la testa a fòrsa 'd Manzoni e Dante...)

Se le scòle a servo nen, la literatura gnanca, le legi parlo-mne nen, còsa ch'a resta? An resta d'avèj ciarì che dësfende na lenga a veul sempe di spantié na lenga, e spantié na lenga a veul di ch'a-i sarà n'òutra lenga ch'a-i gionta. An nòst cas, spantié 'l piemontèis a l'é 'l midem che "strenze" l'italian. Èl bilinguism pèrfet a esist nen, coma situassion sossial stabil. I veuj nen di ch'it salve 'l piemontèis mach s'it gave l'italian, ma che la conossensa 'd na lenga comsèssa a l'é sempe relativa a la conos-

GROPÀ A "ASSION PIEMONTEISA" DONT IJ BUT A SON COJ

